

LLETRES

Darrerament, abans de la mort d'ell, es van anar convertint en un dels matrimonis més poulars del país. Eren els protagonistes d'una història d'amor de 51 anys, l'inici de la qual es descobreix en les *Cartes d'amor* que acaba de publicar Edicions 62. Després d'un nuviatge complicat, la seva vida en comú va ser sempre «molt divertida». I els tres primers anys després del retorn de l'exili a Mèxic, Pere Calders i Rosa Artís els van passar a Sant Cugat, amb els seus tres fills.

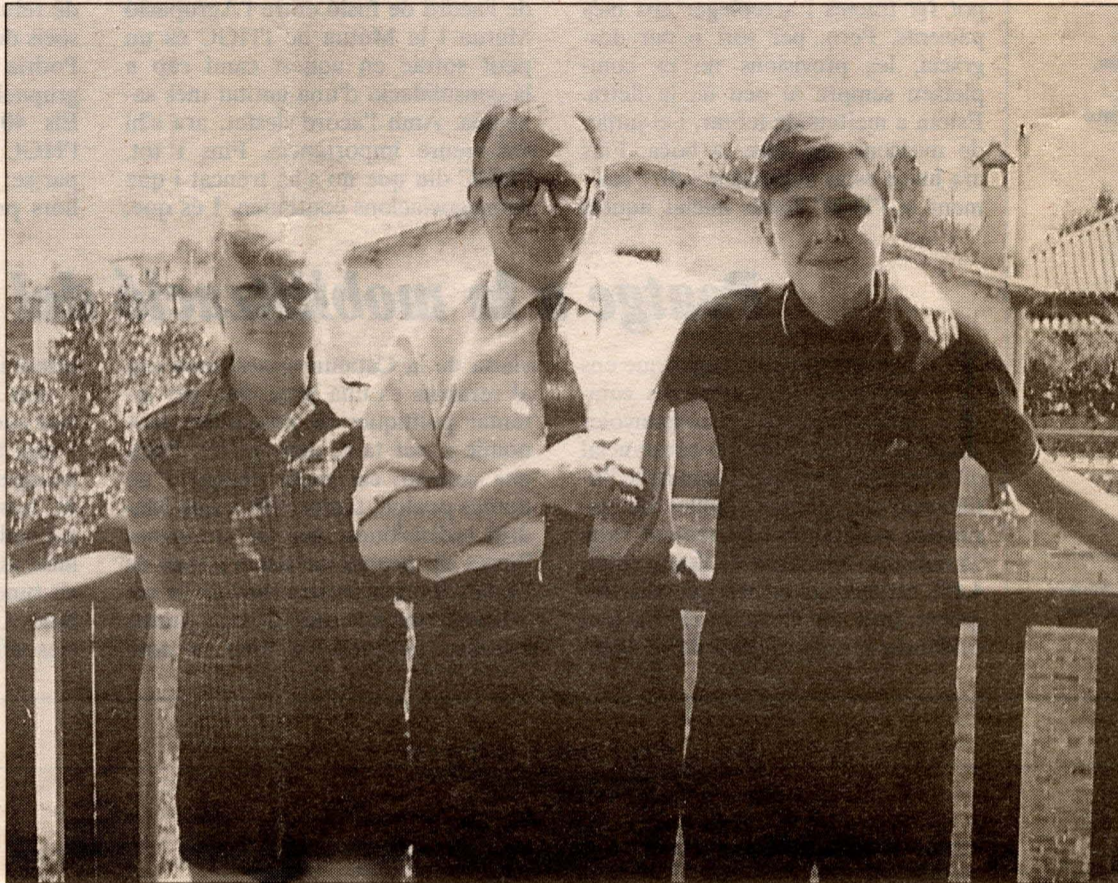
El pas de l'ombra d'atzavara

Rosa Artís recorda els anys que va viure amb Pere Calders i els seus fills a Alfons Sala

SÍLVIA BARROSO
■ Sant Cugat.— Quan la ironia fa gràcia al mateix ironitzat, quan les conviccions clares canvien l'exaltació física per l'excitació literària i una ment en constant ebullició combina humor i fantasia per crear un univers fet a mida, apareix Pere Calders. Amb la força i amb la serenitat d'una ombra d'atzavara, la planta mexicana que dona títol a una de les seves obres. Així, aferrat a la seva discreció, va passar els primers tres anys del retorn a Catalunya després de dues dècades d'exili, i els va viure al número 13 de l'avinguda Alfons Sala.

Tot i que el seu pare era fill de la masia de can Calders, ell havia nascut i crescut a Barcelona, però les dificultats per trobar pis a la capital van fer que s'instal·lés a Sant Cugat el novembre del 1962, quan va tornar de Mèxic. Venien amb ell Rosa Artís, la seva segona dona, i els tres fills, Raimon, Glòria i Tessa. Amb tots els ingredients del caràcter Artís, Rosa va ser qui va establir les relacions socials de la família al poble: a més d'«esvalotar» habitualment la clientela de l'Spar de la plaça de Pere San, la germana de Tísner recorda que xerrava a les botigues i corregia el català que utilitzaven els santcugatencs, perquè «tot i haver estat 20 anys fora parlava un català molt més correcte que els que vivien aquí.» Igualment, reivindicava obertament la seva identitat nacional.

Entre els destinataris dels seus discursos hi havia, amb l'espant del seu marit, els veïns del pis de sota: un membre de la Guàrdia Civil, la seva dona i els fills, acabats d'arribar a Catalunya. «El Pere —riu—, que si no patia no estava tranquil, em deia que no digués aquestes coses, però jo sóc de la *ceba*.» Tanmateix, no només no hi va haver mai cap incident, sinó que les dues famílies van establir uns llaços afectius que encara es mantenen. La filla gran de Vicente Àvila i Adela Rodríguez, Mari, recorda divertida la situació: «Eren molt catalanistes, i el meu pare era militar, però sempre van respectar les idees un de l'altre. I ells, que no anaven mai a cap enterrament, van assistir al de la meua mare.»

Pere Calders, amb els seus fills Glòria i Raimon, al balcó del pis d'Alfons Sala on va viure tres anys i mig.

Les dues dones, Rosa i Adela, i les seves filles petites, Tessa i Adelita, van acabar de consolidar la relació entre les dues famílies. El cafè d'Adela —que Rosa s'autoconvidava a prendre perquè ella «el feia molt dolent»— i les escapades a l'antic cinema eren les activitats que compartien més sovint, mentre els fills Calders eren a l'escola Tagore de Bellaterra, «on es feia tot en català, d'amagat.» Pere Calders, mentrestant, es llevava cada dia a les 5 del matí per poder escriure abans d'anar a treballar a Barcelona. En aquella època, Rosa Artís el recorda treballant a estones robades en la novel·la *L'ombra de l'atzavara*, amb què va guanyar el premi Sant Jordi 1965. El concurs havia provocat expectació a casa dels Àvila, i Calders va regalar un exemplar dedicat de l'obra guardonada a Vicente, el guàrdia civil que havia descobert Catalunya dos anys enrere.

Un llegat per a la UAB

S.B.
■ Les exigències de la vida familiar van fer que, el 1966, la família Calders-Artís deixés l'avinguda Alfons Sala per tornar a viure a Barcelona. Rosa assegura que van marxar per acabar amb l'ansia de Pere provocada per les anades i vingudes dels fills a Barcelona, quan van començar a fer-se grans. «Es passava la vida a l'estació —recorda la vídua— perquè sempre li semblava que el Raimon o la Glòria trigaven massa. Era un patir i no podia ser.» Però marxar de Sant Cugat va ser un altre dilema: «Aleshores —continua Rosa— li sabia greu fer marxar els nois del poble, sobretot la Tessa, que s'havia fet molt amiga de l'Adelita.»

Finalment, però, quan van trobar el pis del carrer Comte de Borrell de Barcelona on van viure

fins a la mort de l'escriptor, van acomiadar-se de la vila on havien recuperat «la neu i la missa del gall», on havien trobat el seu país. Però la relació de Calders amb aquesta àrea del Vallès no es va acabar aquí: el 1992 era investit doctor *honoris causa* per la Universitat Autònoma de Barcelona, i això el va fer decidir a dipositar el seu llegat literari i documental a la universitat.

Un grup de professors de la Facultat de Lletres interessats en la seva obra està estudiant el material i prepara un congrés sobre Calders adreçat a especialistes d'arreu del món. Paral·lelament, s'organitzarà una exposició divulgativa que reunirà fotografies, manuscrits, pel·lícules inèdites rodades per ell, pintures i objectes, amb la intenció de reflectir el seu món, l'univers Pere Calders.

Guitart diu al director de l'Arxiu de la Corona que «acati ordres»

■ Sant Cugat.— El conseller de Cultura, Joan Guitart, ha recordat al director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Pedro López que els funcionaris han d'«obeir» i «complir les instruccions dels seus superiors», en referència a les declaracions que havia fet López per la poca conveniència de que els documents de l'Arxiu Nacional de Catalunya, amb seu a Sant Cugat. Guitart va assenyalar que s'havia pres una decisió al Consell de Ministres que respon «a una realitat explicada i reclamada».

El nou director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, que fa un mes que exerceix el seu càrrec, es va manifestar en contra del trasllat dels documents de Salamanca a Sant Cugat, i va qualificar que la intenció de la Generalitat de tenir els exemplars originals eren fruit d'una concepció «fetitxista».

Segons Pedro López, el que seria ideal és digitalitzar i catalogar exhaustivament els documents, però deixar-los a Salamanca.

El trasllat a l'Arxiu Nacional de Catalunya, amb seu a Sant Cugat, dels documents que Franco va confiscar durant la guerra civil, es va aprovar en un Consell de Ministres el dia 17 de març, però encara no s'ha portat a terme. Els documents es conserven a l'Arxiu Històric Nacional de Salamanca, a la secció que l'arxiu dedica a guardar tots els textos relatius a la guerra civil. / À.C.

Seix, en un congrés sobre teatres públics organitzat pel Ministeri

■ Sant Cugat.— El director del Centre Cultural, Tomàs Seix, ha presentat aquesta setmana una ponència titulada *Teatros públics: problemàtiques comunes*, a unes jornades sobre sales públiques organitzades pel Ministeri de Cultura. El congrés s'ha fet per posar en contacte durant tres dies els responsables tècnics i polítics dels membres de la Red de Teatros de Titularidad Pública de España, una institució creada el 1992 i amb poca activitat fins ara. Seix, que hi va assistir acompanyat de l'alcalde, Joan Aymerich, va proposar com a model de gestió d'un teatre públic el que ha utilitzat a Sant Cugat: basat en «l'exercici de buscar l'equilibri entre el cost i el benefici». Segons ell, així s'ha aconseguit que el Teatre-auditori sigui «rendible al 100%, si no fos que ha d'assumir també les despeses del conservatori i la biblioteca, que també formen part del Centre Cultural». / S.B.

El grup Espiral torna a representar «Revolta de bruixes»

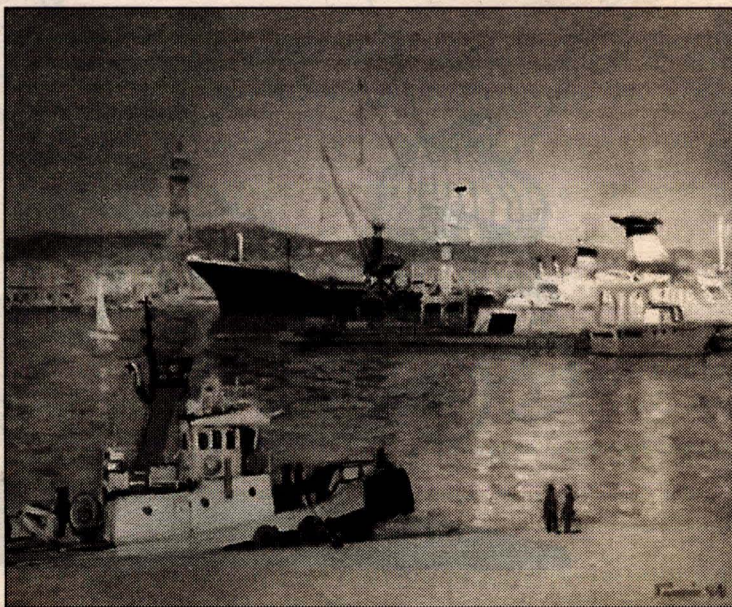
■ Valldoreix.— El grup de teatre Espiral de Valldoreix torna a representar demà *Revolta de bruixes*, un text de Josep Maria Benet i Jornet que la companyia va muntar i estrenar a l'última mostra que va organitzar. Dirigit per Trini Escríhueta, el muntatge es podrà tornar a veure al Casal de Cultura de Valldoreix, a dos quarats d'onze de la nit, dins de la programació mensual del centre. / S.B.

Cromatisme d'una ciutat

■ JOSEP POMÉS ABELLA
Galeria: Sala Rusiñol.
Dates: Fins al 13 de febrer.
Obres: Pintures.

PERE PICH
El pintor Josep Pomés Abella (1940) mostra una extensa exposició de pintures a la Sala Rusiñol. En la mostra trobem diferents temes, com són alguns paisatges rurals de la Cerdanya, diversos racons de París i una imatge de l'estació de trens de Tarragona. Però el que mostra millor la qualitat de l'artista és la col·lecció de pintures sobre Barcelona. Josep Pomés Abella pinta els punts estratègics de la ciutat com la Rambla, el passeig de Gràcia i la mateixa plaça Catalunya.

Paral·lelament a aquesta ciutat de catàleg, el pintor mostra el conjunt portuari de la ciutat Comtal, la dels vaixells de càrrega, la dels amples remolcadors i la dels discs reparadors. És aquí, en aquesta ciutat de treball dur i allunyada de la dolçor de l'interior, on el pintor aconsegueix el millor de la seva obra pictòrica. Destaquem de l'exposició la llum, combinació sàvia d'una grisor blavosa. Aquest color és la suma de la claror que aporta el nostre mar, amb la llum filtrada que crea les grans concentracions humanes. El color és acotat per un dibuix precís i ordenador dels volums que submergeix la totalitat de la seva obra. Aconsellem apropar-nos a les pintures per apreciar millor el subtil traç modelador.

El remolcador, títol d'una pintura de la sèrie sobre el port. Foto: ELS 4 CANTONS.

34139/06065

AUX VYD S.A.
 SEGURETAT

Extintors

Sant Cugat del Vallès. ☎ 589 17 99